

TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI ĐẾN HÀNH VI LỆCH CHUẨN CỦA HỌC SINH, SINH VIÊN VÀ BIỆN PHÁP KHẮC PHỤC

Hà Văn Thiều
Hồ Thị Thủy
Trường Đại học Nguyễn Huệ

Tóm tắt: Sự xuất hiện của mạng xã hội (MXH) với những tính năng mới, nguồn thông tin phong phú và đa dạng đã đem lại cho học sinh, sinh viên (HSSV) nhiều sự trải nghiệm đầy thú vị, tạo điều kiện cho sinh viên giao tiếp, xây dựng các mối quan hệ, cung cấp nhiều tri thức phục vụ quá trình làm việc, học tập, cung cấp những kỹ năng trong cuộc sống. Tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực thì cũng còn nhiều hệ lụy, tình trạng HSSV sử dụng MXH không đúng mục đích đã và đang gây ra những hậu quả đáng tiếc, đặc biệt việc thiếu kỹ năng sử dụng mạng đã làm nảy sinh các hành vi sai lệch chuẩn mực xã hội (hành vi lệch chuẩn). Nghiên cứu này chỉ rõ một số hành vi lệch chuẩn của HSSV, nguyên nhân và biện pháp khắc phục. Để giảm thiểu những tác động tiêu cực của mạng xã hội đối với hành vi của học sinh, cần có sự giáo dục về quản lý thời gian trực tuyến, tăng cường nhận thức về an toàn trực tuyến và tạo ra môi trường học tập lành mạnh và hỗ trợ cho học sinh.

Từ khóa: Học sinh, sinh viên; mạng xã hội; hành vi; tác động của mạng xã hội; biện pháp

IMPACT OF SOCIAL NETWORKS ON DEVIANT BEHAVIOR OF STUDENTS AND MEASURES TO ADDRESS

Ha Van Thieu, Ho Thi Thuy
Nguyen Hue University

Abstract: The emergence of social networks (SNs) with new features, rich and diverse sources of information has brought students many interesting experiences, creating conditions for students to communicate, build relationships, provide knowledge for work and study processes, and provide life skills. However, alongside the positive aspects, there are also many consequences, the phenomenon of students' misuse of SNs has caused regrettable consequences, especially the lack of skills in using networks has led to the emergence of deviant social standard behaviors (deviant behaviors). This study clarifies some deviant behaviors of students, causes, and measures to address them. To minimize the adverse effects of social networks on students' behavior, there needs to be education on online time management, increased awareness of online safety, and the creation of a healthy and supportive learning environment for students.

Keywords: Students; social networks; behavior; impact of social networks; measures

Nhận bài: 7/2/2024

Phản biện: 4/3/2024

Duyệt đăng: 8/3/2024

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cuộc cách mạng khoa học công nghệ 4.0, MXH đang chiếm lĩnh các kênh thông tin, giải trí, giao lưu, liên kết, chia sẻ những sở thích. Sự xuất hiện của MXH với những tính năng mới, với nguồn thông tin phong phú và đa dạng đã đem lại cho HSSV nhiều sự trải nghiệm đầy thú vị, tạo điều kiện cho họ giao tiếp, xây dựng các mối quan hệ, cung cấp nhiều tri thức phục vụ quá trình học tập, cũng như các kỹ năng trong cuộc sống... Vì vậy, ở một khía cạnh nào đó MXH đã đem lại nhiều lợi ích cho HSSV, tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực thì cũng còn nhiều hệ lụy, những tác động tiêu cực mà MXH mang lại cho HSSV khi quá lạm dụng nó. Hội chứng “nghiện” MXH khiến nhiều HSSV tiêu tốn thời gian, sức khỏe dẫn đến chệnh mảng học hành, kết quả học tập sa sút. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế mạnh mẽ hiện nay, người dùng Internet nói chung và HSSV nói riêng ngày càng có nhiều điều kiện, phương tiện để tiếp thu nhanh các giá trị văn hóa đa dạng từ nhiều kênh khác nhau, trong đó có cộng đồng MXH. Sự tiếp thu ồ ạt, không chọn lọc những giá trị văn hóa mới đã khiến một bộ phận HSSV có những hành vi sai lệch chuẩn mực xã hội.

2. NỘI DUNG

2.1. MXH và một số hành vi lệch chuẩn của học sinh, sinh viên dưới sự tác động của MXH.

Từ điển Oxford định nghĩa MXH (MXH) như sau: “Sử dụng hoặc thiết lập các MXH hoặc các kết nối; việc sử dụng các trang web cho phép người dùng tương tác với nhau, tìm và liên lạc với những người có cùng mối quan tâm”. Khoản 22 Điều 3 Nghị định 72/2013/NĐ-CP nêu rõ: MXH (social network) là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, cung cấp, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin

với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn (forum), trò chuyện (chat) trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác.

Theo định nghĩa này, MXH có thể hiểu một cách đơn giản đây là hệ thống (mạng lưới) giúp con người kết nối với những người khác. Là hệ thống thông tin cung cấp cho cộng đồng người sử dụng mạng các dịch vụ lưu trữ, sử dụng, tìm kiếm, chia sẻ và trao đổi thông tin với nhau, bao gồm dịch vụ tạo trang thông tin điện tử cá nhân, diễn đàn (forum), trò chuyện (chat) trực tuyến, chia sẻ âm thanh, hình ảnh và các hình thức dịch vụ tương tự khác.

Bất kì một Website nào mang tính chất cộng đồng được xây dựng nhằm mục tiêu thu hút người sử dụng Internet tham gia dựa trên một đặc điểm về sở thích thì được gọi chung là MXH. Những người tham gia vào dịch vụ MXH được gọi là cư dân mạng. Với ứng dụng trên nền tảng Internet, là một Website mở, MXH có khả năng truyền tải, lưu trữ thông tin khổng lồ, chứa đựng nhiều tiện ích cho phép mọi người tương tác online với nhau. Nội dung của MXH được xây dựng hoàn toàn bởi các thành viên tham gia khi họ cập nhật trạng thái, chia sẻ ảnh,... MXH không tự tạo ra nội dung.

Trong MXH, mỗi thành viên là một mắt xích tạo nên mạng lưới truyền tải thông tin rộng lớn, có tác động đa chiều, len lỏi vào mọi ngóc ngách của cuộc sống xã hội. Thông tin kiến thức cần thiết trên MXH hầu hết được miễn phí cho người dùng và sinh viên có thể dễ dàng tìm kiếm kiến thức từ chuyên ngành hoặc những thông tin thêm xoay quanh bài học cũng như đời sống trên MXH. Những thông tin kiến thức miễn phí này là nguồn hỗ trợ đắc lực cho HSSV trong việc học tập và làm việc. Thông qua những tìm kiếm trên MXH, HSSV sẽ có thể tìm hiểu những thông tin bổ ích, kiến

thức xã hội, khoa học, ngoại ngữ hoặc bất cứ điều gì theo nhu cầu của mình: vật dụng cần mua sắm, tìm kiếm việc làm, thức ăn,...

Nguồn kiến thức miễn phí với số lượng “khủng” sẽ mang đến cho HSSV nhiều lợi ích đáng kể và tiết kiệm chi phí sinh hoạt. HSSV có thể tìm kiếm một quyển sách yêu thích hoặc theo mục đích nhu cầu của mình dễ dàng và miễn phí thông qua MXH. HSSV cũng có thể tìm kiếm những nguồn cảm hứng, sáng tạo mới từ hình ảnh, âm nhạc, video trên MXH và đây sẽ là công cụ hỗ trợ đắc lực cho HSSV ngày nay.

MXH là nơi dễ dàng trò chuyện và kết thân với nhiều người. Mở rộng mối quan hệ sẽ rất dễ dàng cho HSSV nếu như người dùng khéo léo. Thay vì ngại ngùng, e dè trong lần đầu gặp một người bạn mới, MXH là nơi họ có thể trò chuyện, sẻ chia với nhau trước một cuộc gặp mặt, giúp họ xóa đi sự ngại ngùng. Không chỉ những mối quan hệ cá nhân, MXH là nơi để kết giao các đội, nhóm, câu lạc bộ, những HSSV có chung đam mê, sở thích và định hướng. Họ sẽ rất dễ dàng tìm thấy những hội nhóm học tập được lập ra theo từng lớp, các ngành để hỗ trợ nhau trong việc học, kết nối vui chơi, xây dựng nên các tổ chức, tập thể khăng khít hơn.

MXH cũng là nơi kết nối những thành viên trong gia đình với nhau, đặc biệt những du HSSV nước ngoài. Nếu ngày xưa bố mẹ phải chờ đến vài năm để thấy con trưởng thành và thay đổi như thế nào thì bây giờ, chỉ cần một chiếc điện thoại có kết nối internet, phụ huynh đã có thể gặp và trò chuyện với con cái.

Không chỉ là nơi cung cấp kiến thức, MXH còn là công cụ hỗ trợ đắc lực cho việc học tập cũng như sinh hoạt cho HSSV hiện nay và tương lai sau này. Phần lớn lịch học, thông tin sự kiện của lớp, trường, hội thảo, thông báo từ trường... đều được cập nhật trên zalo,

facebook, giúp sinh viên tiếp cận dễ dàng. Bên cạnh đó, vô số mẹo vặt, phương pháp học tập, xử lý các vấn đề trong môi trường học đường, thậm chí tư vấn tâm lý, tình cảm cũng có trên MXH. Chỉ cần một dòng trạng thái, họ có thể nhận được nhiều lời khuyên, góp ý từ cộng đồng mạng.

MXH là nơi giải trí cực hiệu quả cho đa phần HSSV ngày nay. Với lượng âm nhạc lớn, video số lượng “khủng” và vô vàn nội dung đa dạng như gameshow, phim ảnh, ... hoàn toàn có thể đáp ứng nhu cầu giải trí của từng HSSV. Sau các giờ học căng thẳng, việc sử dụng MXH để trò chuyện, cập nhật thông tin, chơi game hay xem phim sẽ giúp cho HSSV thư giãn, giảm stress đáng kể,... nạp lại năng lượng đã tiêu hao trong ngày một cách hiệu quả và nhanh chóng. Bên cạnh những mặt tích cực thì MXH còn gây ra những ảnh hưởng tiêu cực đến HSSV như: Ảnh hưởng đến đời sống thực tế, Lãng phí thời gian và xao lãng mục tiêu thực của cá nhân; Não không có thời gian nghỉ ngơi, Tác động tiêu cực đến sức khỏe, Nguy cơ mắc bệnh trầm cảm, Bất nạt qua mạng, Ảnh hưởng đến kết quả học tập, Thường xuyên so sánh bản thân với người khác, Bị mạo danh, trong số đó là hành vi lệch chuẩn của HSSV khi sử dụng MXH

Hành vi lệch chuẩn trong sử dụng MXH của HSSV là những hành vi không phù hợp với các giá trị, chuẩn mực đạo đức, văn hóa, thẩm mỹ, pháp luật khi gia nhập, kết nối MXH của HSSV, có ảnh hưởng đến sự phát triển của chính bản thân HSSV, cộng đồng MXH và của cả dân tộc. Các hành vi lệch chuẩn thường thấy trong HSSV hiện nay là:

- Lệch chuẩn dạng “sáng kiến”, gồm:

Hành vi thể hiện bản thân, gây sự chú ý một cách lộ lãng, phản cảm. Xã hội luôn nhìn nhận và đánh giá cao những người cố gắng đạt được sự thành công, nổi tiếng bằng chính năng

lực, sự nỗ lực của bản thân để tạo ra thành quả lao động có chất lượng. Thực tế hiện nay, bên cạnh một bộ phận HSSV đạt được sự thành công và nổi tiếng theo cách được xã hội nhìn nhận đó thì một bộ phận HSSV lại có những hành vi lệch chuẩn theo hướng sáng tạo. Mặc dù mục đích mà họ hướng tới là hoàn toàn chính đáng: muốn được nổi tiếng, muốn được nhiều người quan tâm, chú ý, muốn có được lợi ích về mặt kinh tế,... nhưng cách thức mà họ thực hiện lại đang tạo nên những luồng dư luận trái chiều.

Một bộ phận dư luận cho rằng những hành vi đó được các HSSV thực hiện không phù hợp với giá trị, chuẩn mực, mong đợi của xã hội khi ăn mặc dị hợm, khác người, không phù hợp với lứa tuổi đang ngồi trên ghế nhà trường, giảng đường đại học. Tuy nhiên, một bộ phận khác lại cho rằng cách mà những nhân vật này đang làm để được nhiều người biết đến là khá thú vị, thông minh, sáng tạo và có thể chấp nhận được vì nó không làm phương hại đến ai, thậm chí còn mang lại tiếng cười, niềm vui, sự thư giãn, thoải mái cho cuộc sống thời đại công nghiệp đầy rẫy những bận rộn, những giây phút học tập căng thẳng, mệt mỏi.

Hành vi sử dụng ngôn ngữ lệch chuẩn (ngôn ngữ @) trong giao tiếp trên MXH. Mục đích HSSV sử dụng các cụm từ, thuật ngữ cách điệu, biến dạng trong giao tiếp là nhằm tạo nên sự phong phú, đa dạng, mới lạ, độc đáo, khác biệt, tránh nhàm chán và mang nét đặc sắc riêng của tuổi trẻ. Song cách thức họ thực hiện mục đích này lại làm phá hỏng ngôn ngữ tiếng mẹ đẻ vốn chặt chẽ, chuẩn chỉnh về cách dùng từ, ngữ pháp, câu cú. Tuy vậy, dù dư luận xã hội có phản ứng như thế nào, ngôn ngữ @ vẫn được giới trẻ nói chung và HSSV nói riêng đam mê và ưa thích sử dụng.

Theo luận điểm của các nhà khoa học về hành vi lệch chuẩn thì hành vi trái với cái

thông thường, cái phổ biến cũng là phương thức đặc trưng của quá trình tìm kiếm khả năng vượt thoát khỏi những lối mòn, khỏi tình trạng nhàm chán, đơn điệu và trì trệ trong cuộc sống, và cả trong phong cách tư duy. Sự phá cách trong sáng tạo, hay “phá vỡ khuôn mẫu” đang không chỉ thu hút sự quan tâm mà còn có sự tham gia của HSSV. Nói đúng hơn, họ đã và đang đi tìm kiếm những giá trị mới. Và hành vi sử dụng ngôn ngữ @ trong giao tiếp trên mạng xã hội và hành vi thể hiện bản thân, gây sự chú ý là những dạng hành vi lệch chuẩn sáng tạo.

- Lệch chuẩn dạng “thoát ly” (retreatism)

Những hành vi lệch chuẩn dạng này có thể kể đến như: Hành vi đăng tải hoặc chia sẻ những hình ảnh, video clip phản cảm, thiếu văn hóa; Hành vi sử dụng ngôn ngữ thiếu văn hóa, thiếu tôn trọng người khác; Hành vi gây tổn hại danh dự cá nhân, xâm phạm đời tư của người khác; Hành vi ngụy tạo hình ảnh, bịa đặt thông tin để tạo dư luận xã hội tiêu cực; Hành vi lợi dụng MXH để thực hiện hành vi phạm tội về mặt chính trị...

Bỏ qua sự cản dứ của lương tâm, một số HSSV lên mạng viết những dòng status tục tĩu, lăng mạ, sỉ nhục, để dọa người khác chỉ để thỏa mãn được sự bức tức, cáu giận nhất thời. Để bảo vệ thần tượng của mình và “hạ bệ” thần tượng của người khác, nhiều HSSV bị cuốn vào các cuộc tranh luận, cãi vã, công kích nảy lửa, chăm chăm vào việc soi mói, nói xấu, phản bác thần tượng của đối phương, ra sức đề cao, quảng bá cho thần tượng của mình bất chấp việc xử sự một cách thiếu văn hóa, văn minh. Hay bất chấp các quy định của pháp luật về hành vi truyền bá văn hóa phẩm đồi trụy, đăng tải những hình ảnh, video clip thiếu lành mạnh miễn sao có thể thu được lợi nhuận từ việc làm này nhiều nhất. Nhìn chung, sự lệch lạc của những người này thể

hiện ở chỗ họ sống không theo các quy ước, quy định mà chỉ làm theo những điều mình muốn, hầu như họ không nghĩ đến việc thay đổi cho đúng chuẩn.

Lệch chuẩn dạng “nổi loạn”(rebellion)

Diễn hình cho dạng lệch chuẩn này là hành vi tạo lập hoặc tham gia các trào lưu sống tiêu cực, thiếu lành mạnh của một bộ phận thanh niên hiện nay.

Quá trình hội nhập, toàn cầu hóa làm thay đổi nhận thức của con người nòng cốt và của HSSV nói riêng, trong đó có sự thay đổi quan điểm về giá trị. Sự vận động, biến đổi của xã hội đã và đang làm yếu đi vị trí ưu thế của một số giá trị đã có trong quá khứ, đồng thời làm xuất hiện những giá trị mới một cách mau lẹ. Những giá trị mới này một mặt có thể là kết quả của những hành vi lệch chuẩn sáng tạo (sau một quá trình “kiểm định xã hội” nghiêm khắc, các giá trị mới, tốt đẹp sẽ dần được khẳng định), mặt khác nó cũng có thể là kết quả của những hành vi phản ứng chống lại luật lệ xã hội, điều này dẫn tới cả những biểu hiện rối loạn trong một số giá trị mới, thậm chí còn xuất hiện các hiện tượng “phản giá trị”, gây lo lắng, bức xúc trong xã hội. Đó chính là biểu hiện của dạng hành vi lệch chuẩn “nổi loạn”. Trên thực tế, thời gian qua hàng loạt các trào lưu của HSSV đi ngược lại các giá trị, chuẩn mực xã hội hiện thời như trào lưu “nói là làm”; trào lưu tự hành xác; trào lưu tạo lập các fanpage biến tướng; trào lưu “câu like bằng chuyện, ảnh nhạy cảm”, trào lưu “đốt tiền cho vui”, trào lưu “khóa môi đồng giới”, trào lưu “nghe hoặc hát các ca từ nhảm nhí”, trào lưu “chụp ảnh khóa thân khi đi du lịch”, trào lưu “che thân bằng 1 ngón tay”, trào lưu chụp ảnh “tự sướng” quái dị, trào lưu giới thiệu cách chết sao cho đẹp... xuất hiện ngày càng nhiều hơn và được coi là dạng hành vi lệch chuẩn “nổi loạn”.

2.2. Tác động tiêu cực của mạng xã hội đối với hành vi lệch chuẩn của học sinh, sinh viên

Áp lực xã hội và cảm giác tự giá trị.
Mạng xã hội có thể tạo ra áp lực lớn đối với học sinh thông qua việc so sánh bản thân với người khác dựa trên số lượng lượt thích, bình luận và mức độ phổ biến trên các nền tảng mạng xã hội. Các học sinh có thể cảm thấy bất an về hình ảnh cá nhân của mình và cố gắng thay đổi hành vi để phản ánh hình ảnh “hoàn hảo” trên mạng.

Ảnh hưởng đến sự tập trung và học tập.
Mạng xã hội cung cấp một luồng không ngừng của thông tin, giải trí và tương tác trực tuyến. Việc liên tục kiểm tra và cập nhật trạng thái, thông báo từ bạn bè hoặc tham gia vào các cuộc trò chuyện trực tuyến có thể làm phân tán sự tập trung của học sinh, đặc biệt khi họ đang cố gắng hoàn thành công việc học. Bên cạnh đó, MXH làm giảm chất lượng của thời gian dành cho học tập, cụ thể: Thời gian dành cho việc sử dụng mạng xã hội có thể chiếm một phần lớn trong lịch trình hàng ngày của học sinh, làm giảm thời gian họ có thể dành cho việc học tập và làm bài tập. Mặt khác, MXH cũng tạo ra thói quen xấu về việc sử dụng điện thoại di động trong lớp học: Học sinh thường xuyên kiểm tra thông báo từ các ứng dụng mạng xã hội ngay cả khi đang trong lớp học. Thói quen này không chỉ gây phân tán cho bản thân họ mà còn làm ảnh hưởng đến sự tập trung của các bạn cùng bàn và giảng viên.

Tăng cường sự so sánh và áp lực xã hội.
Mạng xã hội thường truyền tải một hình ảnh hoàn hảo về cuộc sống và thành công, khiến cho học sinh cảm thấy phải so sánh bản thân với người khác. Điều này có thể gây ra áp lực tinh thần và làm giảm sự tự tin của họ, ảnh hưởng đến sự tập trung và hiệu suất học tập.

Giảm khả năng tư duy sâu sắc: Việc tiếp xúc liên tục với thông tin ngắn gọn và giải trí trên mạng xã hội có thể làm giảm khả năng tư duy sâu sắc và khả năng tập trung của học sinh trong việc phân tích và suy luận.

Tác động đến tinh thần và sức khỏe tâm lý. Mạng xã hội có thể gây ra căng thẳng, lo âu và cảm giác cô đơn đối với một số học sinh khi họ cảm thấy bị cách ly xã hội hoặc không thể kết nối với nhóm bạn trên mạng.

Tác động đến mối quan hệ xã hội. Mạng xã hội có thể tạo ra mối quan hệ mới hoặc thay đổi mối quan hệ hiện có giữa học sinh thông qua việc tìm kiếm bạn bè, chia sẻ thông tin và tương tác trực tuyến.

Tạo ra các vấn đề về an ninh mạng và quyền riêng tư. Học sinh có thể gặp phải các vấn đề liên quan đến an ninh mạng và quyền riêng tư khi chia sẻ thông tin cá nhân trên mạng xã hội, gặp phải tin nhắn xâm phạm hoặc bị ám sát trực tuyến.

2.3. Một số biện pháp khắc phục hành vi lệch chuẩn của học sinh, sinh viên dưới sự tác động của MXH.

Thứ nhất, nâng cấp, quản lý và kiểm soát tốt hơn hệ thống thông tin mở rộng dành riêng cho HSSV. Tạo ra các trang MXH an toàn, khép kín. Nghĩa là tạo môi trường học tập lành mạnh, hiệu quả, việc gia nhập được kiểm soát và các hoạt động luôn được giám sát chặt chẽ. Bên cạnh đó các trang MXH được tạo cần dễ truy cập và dễ sử dụng. Trong đó, chúng ta cần đẩy mạnh việc quản lý thông tin nhằm phát huy tính tích cực, ngăn chặn và đẩy lùi những hệ lụy tiêu cực từ sự tương tác giữa các cá nhân, tổ chức thông qua MXH tạo ra. Ban Giám hiệu nhà trường ở các trường phải có chương trình làm việc đề xuất và ban hành các cơ chế chính sách đặc thù nhằm khuyến khích phát triển một số dịch vụ MXH quan trọng để thu hút sự quan tâm của HSSV.

Cần có chiến lược tập trung phát triển các dịch vụ MXH, công cụ tìm kiếm và các dịch vụ giải trí trực tuyến trên MXH nhằm vào mục đích phát triển nhận thức và khả năng tư duy của HSSV.

Thứ hai, đối với mức độ quản lý của Nhà trường. Lãnh đạo nhà trường cần có sự tham mưu, chỉ đạo từ cấp trên để xây dựng được các yếu tố quan trọng là:

- Lãnh đạo nhà trường phải xây dựng đội ngũ giáo viên chuyên trách về MXH và khai thác MXH cho trường của mình. Lãnh đạo Nhà trường cần có những tiêu chí, quy định cụ thể về chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn của đội ngũ cán bộ chuyên trách. Điều này hiện đang gặp rất nhiều khó khăn vì kinh phí hoạt động của nhà trường chưa đủ sức để thành lập và duy trì đội ngũ cán bộ này. Ngoài ra, số lượng giáo viên có trình độ chuyên môn để có thể phụ trách công tác quản lý văn hóa mạng cũng không có đủ để thực hiện. Vì vậy, Nhà trường rất cần sự hỗ trợ về nhân lực từ những cơ quan quản lý cấp trên như Phòng giáo dục và Sở giáo dục.

- Nhà trường cùng với đội ngũ chuyên trách xây dựng được khung chương trình cho cơ sở của mình. Trong đó, phải đảm bảo được các tiêu chí về: Nội dung các trang MXH cần được khai thác phục vụ học tập của HSSV; Bố trí thời gian, địa điểm, mức độ truy cập MXH một cách phù hợp đối với mỗi HSSV đang theo học tại trường; Ngôn ngữ sử dụng trên MXH phải trong sáng, rõ ràng, mạch lạc khi tương tác với các chủ thể khác thông qua MXH. Có như thế, việc khai thác sử dụng MXH sẽ hiệu quả và tránh được những nội dung xấu, tác dụng ngược đối với quá trình đào tạo tại trường.

- Nhà trường phải có kế hoạch cụ thể, chi tiết về các hoạt động khai thác MXH phục vụ cho học tập của HSSV. Nhà trường cần quy

định cụ thể việc khai thác, vận dụng MXH cho người học tại cơ sở mình. Lãnh đạo trường phải có những văn bản chỉ đạo, hướng dẫn người dạy và người học trong việc khai thác một cách có trách nhiệm đối với những trang MXH. Nhà trường cần bổ sung, hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật, bảo đảm môi trường pháp lý rõ ràng, công khai, minh bạch và bình đẳng cho mọi người khi thác thác, sử dụng MXH. Đặc biệt, phải có hình thức khen thưởng và xử phạt nghiêm minh đối với tất cả những người sử dụng MXH tại trường.

- Nhà trường cũng phải tăng cường các biện pháp kỹ thuật trong việc quản lý sử dụng MXH. Trong bối cảnh Việt Nam chưa xây dựng được một hệ thống văn bản pháp luật hoàn chỉnh, đủ mạnh để điều chỉnh những hành vi “lệch chuẩn” trên MXH. Nhà nước cũng chưa xây dựng được quy chuẩn văn hóa và đạo đức trong hoạt động sử dụng các trang MXH thì việc Nhà trường phải tăng cường các biện pháp kỹ thuật là điều cần thiết. Nhà trường cần nâng cấp hệ thống máy tính tại nhà trường, phối hợp chặt chẽ với các cơ quan liên quan và trung tâm an ninh mạng, với các nhà cung cấp dịch vụ MXH để xây dựng nên những phần mềm nhằm lọc các thông tin xấu, nhạy cảm như văn hóa đồi trụy, tin nhảm của các thế lực chống phá thù địch trong và ngoài nước, ngăn chặn những thông tin độc hại từ bên ngoài. Trước mắt, đây là giải pháp mang tính khả thi nhất đối với lãnh đạo các nhà trường hiện nay.

Thứ ba, giáo viên phải cùng với nhà trường thực hiện các mục tiêu, kế hoạch của nhà trường về các quy định sử dụng MXH. Để tăng cường phát triển năng lực cá nhân cho HSSV, người dạy phải chú trọng đẩy mạnh công tác tuyên truyền, định hướng nhằm nâng cao nhận thức cho người sử dụng MXH. Nhà trường cần nâng cao năng lực xã hội cho

HSSV. Năng lực xã hội giúp cho HSSV biết được mình là ai, mình có mối quan hệ như thế nào với cộng đồng, với bạn bè và với cả xã hội. Đây là một chương trình cụ thể cần áp dụng trong các nhà trường để xây dựng ý thức cá nhân cho người học. Giáo viên phối hợp với nhà trường trong việc lồng ghép nội dung giảng dạy qua MXH vào đánh giá năng lực nhận thức của người học. Đây là một biện pháp rất cần thiết để định hướng cho người học khai thác các trang MXH.

Thứ tư, đối với phụ huynh và HSSV. Công tác quản lý của nhà trường cũng cần được thể hiện rõ nét thông qua việc vận động, tuyên truyền cho phụ huynh và con em của họ những trang MXH cần thiết để phục vụ cho nhiệm vụ học tập. Quan trọng hơn, nhà trường cần có những buổi trao đổi, chia sẻ với phụ huynh, HSSV về những mặt tiêu cực của việc khai thác, sử dụng MXH không đúng cách. Hiện nay, thực trạng nhiều thông tin trên MXH hàm chứa nội dung xấu độc, dụ dỗ, lôi kéo người tham gia như: phim ảnh khiêu dâm, lối sống trụy lạc, kích động bạo lực, khiêu khích chiến tranh, chia rẽ đoàn kết dân tộc, tôn giáo,... đang diễn ra rất phức tạp. Do đó, nhà trường phải tăng cường chức năng giám sát và tuyên truyền đến phụ huynh, HSSV những nội dung không đúng, không cần thiết cho quá trình học tập của các em. Nhà trường và giáo viên phải hướng dẫn, tư vấn cho phụ huynh, HSSV những kiến thức, kỹ năng sử dụng các trang MXH. Chúng ta phải giúp cho họ thấy được tính hai mặt của MXH, đặc biệt là những hậu quả, hệ lụy của việc sử dụng MXH một cách tùy tiện, thái quá. Đặc biệt, Nhà trường và giáo viên cần chỉ dẫn cho HSSV biết cách ứng xử và khả năng miễn dịch khi tiếp xúc với những thông tin xấu độc, mời gọi, khiêu khích, phản động,... trên các trang MXH. Đồng

thời, chúng ta cũng cần giáo dục nâng cao ý thức, trách nhiệm xã hội cho HSSV, giúp các em biết làm chủ và kiểm soát được các hành vi của bản thân khi sử dụng MXH.

3. KẾT LUẬN

MXH căn bản là một phần không thể thiếu của xã hội ngày nay. Nó đã, đang và sẽ mang đến cho cuộc sống của con người ngày càng nhiều những tiện ích thú vị, tương tác cao cũng như sự tối đa hóa các chức năng. Bên cạnh những phần chức năng có thể nhìn nhận được một cách dễ dàng, hành vi lệch chuẩn khi sử dụng mạng xã hội nói chung có những chức năng nhất định đối với sự tồn tại của hệ thống xã hội: nó giúp thỏa mãn các nhu cầu của mỗi người; góp phần làm thay đổi cuộc sống của mọi người nói chung, của HSSV nói riêng. Các rối loạn về chuẩn giá

trị chỉ có thể được khắc phục bằng nỗ lực tự nâng cao nhận thức của mỗi cá nhân để có sức đề kháng trước cái xấu; bằng sự giáo dục của nhà trường, gia đình, xã hội và sự nêu gương của những người có trách nhiệm. Nhà trường, gia đình, các đoàn thể xã hội cần giáo dục, định hướng cho HSSV những nhận thức đúng đắn, từ đó giúp họ biết cách sử dụng MXH với mục đích phù hợp. Mỗi HSSV nên hiểu rõ những trách nhiệm từ bản thân và cộng đồng để tham gia vào MXH một cách tích cực nhất. Điều này sẽ giúp cho mỗi cá nhân nhận thấy MXH hữu ích hơn và có thể kiểm soát tốt những hoạt động “không tên” trên MXH. Ngoài ra, mỗi cá nhân nên thể hiện trách nhiệm trong việc nâng cao tác động tích cực của MXH đối với cộng đồng mạng nói chung và HSSV nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Cal Newport (2020), *“Lối sống tối giản thời công nghệ số”*, Nxb Công Thương, Hà Nội.
- Guy Kawasaki, Peg Fitzpatrick, (tái bản 2018), *“Lên mạng cũng là một nghệ thuật”*, Nxb. Lao Động, Hà Nội.
- Imran Rashid, Soren Kenner (2021), *“Giải phóng tâm trí bạn khỏi điện thoại thông minh và mạng xã hội”*, Nxb Dân Trí, Hà Nội.
- Trần Hữu Luyến, Trần Thị Minh Đức, Bùi Thị Hồng Thái (2015), *“Mạng xã hội với sinh viên”* (Sách chuyên khảo), Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- Nguyễn Thị Tuyết Mai, Nhâm Phong Tuân (2014). *“Nghiên cứu ứng dụng mạng xã hội Facebook trong việc hỗ trợ đổi mới giảng dạy tại trường đại học”*, Tạp chí Kinh tế đối ngoại, số 68, (truy cập trang web: <http://ieit.edu.vn/>, ngày 18/5/2022).
- Nguyễn Lan Nguyên (2020), *“Tác động của mạng xã hội facebook đến sinh viên hiện nay: Thực trạng và đề xuất chính sách”*, Tạp chí Khoa học ĐHQGHN: Nghiên cứu Chính sách và Quản lý, (truy cập trang web: <http://ieit.edu.vn/>, ngày 18/5/2022)
- Nghị Quế (2018), *“Đại dịch tâm lý thời hiện đại”*, Nxb Lao Động, Hà Nội